

Quaranta anys de l'Encíclica *Populorum Progressio*

de Pau VI sobre "la necessitat de promoure el desenvolupament dels pobles"

Suplement del Quadern núm. 150 de CiJ - (n. 186) - Novembre, 2007
R. de Llúria, 13, 08010 Barcelona - tel. 93 317 23 38, fax 93 317 10 94
info@fespinal.com - www.fespinal.com

El Concili Vaticà II (1962-65) va ser un esdeveniment mundial que frapà consciències i voluntats d'arreu. Provocà un moviment universal que va renovar l'esperit de diàleg i l'esperit de llibertat en les persones, de la mateixa manera, va revifar l'esperit d'independència en les nacions que encara estaven sota règims colonials, especialment a l'Àfrica.

Fou en aquest context de proclamació d'independència en molts països de l'anomenat Tercer Món, quan, el 26 de març de 1967, el Papa Pau VI publicà la seva segona Encíclica, una carta social sobre el desenvolupament dels po-

bles, un desenvolupament que ell asenyalà com a camí de la Pau Mundial. Ampliant l'expressió antiga del profeta Isaïes, qui afirmava: "la pau és obra de la justícia", el Papa Pau VI digué: "el desenvolupament és el nom nou de la pau" (núm. 87).

L'Encíclica està dividida en dues parts fonamentals, la primera es dedica al concepte del desenvolupament integral de la persona humana i la segona s'ocupa del desenvolupament solidari de la humanitat.

Tot seguit us adjuntem alguns dels paràgrafs més importants:

1a part: “Per un desenvolupament integral de la persona”

1. Després de recordar, en una introducció breu, els seus viatges a Amèrica Llatina, a Àfrica, a Jerusalem, a l'Índia i a les Nacions Unides, així com a la creació de la Comissió Pontifícia Justícia i Pau, Pau VI va partir de les dades de la realitat: “*Veure's lliures de la misèria, trobar amb més seguretat la pròpia subsistència, la salut, una feina estable, participar cada vegada més en les responsabilitats, al marge de tota opressió i preservats de situacions que ofenen la seva dignitat d'homes, ser més instruïts; en una paraula: fer, conèixer i tenir més, per ser més; tal és l'aspiració dels homes d'avui, mentre per contra gran nombre d'ells es veuen condemnats a viure en unes condicions que fan il·lusori aquest legítim desig*” (n. 6; cf. n. 9).

2. “*Tenir més, tant per als pobles com per a les persones, no és el fi últim. Tot creixement és ambivalent. Necessari per permetre a l'home ser més home, el tanca com en una presó quan es converteix en el bé suprem que impedeix mirar més enllà. Aleshores els cors s'endureixen i els esperits es tanquen, els homes ja no s'uneixen per amistat, sinó per interès, que ben aviat els oposa els uns als altres i els desuneix*” (nº 20).

3. És necessari canviar algunes maneres de pensar, “*la propietat privada no constitueix per a ningú un dret incondicional i absolut. Ningú té cap dret a reservar-se en ús exclusiu allò que excedeix la pròpia necessitat, mentre als altres els falta allò que és necessari*” (n. 23).

D'aquí que s'hagi d'acceptar que: “*el bé comú exigeix, doncs, de vegades l'expropiació sí, degut a la seva extensió, a l'explotació exigua o nul·la, a la misèria que en resulta per a les poblacions o al perjudici considerable causat als interessos del país, certes propietats constitueixen un obstacle a la prosperitat col·lectiva.*” (n. 24).

“*Però sobre aquestes condicions noves de la societat es va edificar, per desgràcia, un sistema que considerava el benefici com a motor essencial del progrés econòmic, la competència com a llei suprema de l'economia, la propietat privada dels béns de producció com a un dret absolut, sense límits ni obligacions socials correlatives. Aquest liberalisme desenfrenat portava a la dictadura que Pius XI denunciava, amb raó, com a engendradora de l'imperialisme internacional del diner*” (n. 26).

4. La primera part de l'Encíclica conclou: “*és un humanisme plenari el que cal promoure*” i fa una crida “*al desenvolupament integral de tota persona i de totes les persones*” (n. 42). Llavors arribem a la segona part: “*el desenvolupament integral de l'home ha d'anar unit al desenvolupament solidari de la humanitat*” i recordant el que va dir a Bombai en una trobada amb representants de les religions no-cristianes: “*l'home ha de trobar a l'home, les nacions s'han de trobar com a germans i germanes, com a fills de Déu*” (n. 43).

“*Aquest deure afecta en primer lloc als més afavorits. Les seves obligacions estan fonamentades en la fraternitat humana i sobrenatural i es presenten en tres deures: deure de solidaritat, o sigui l'ajut que les nacions riques han d'oferir als països en vies de desenvolupament; deure de justícia social, o sigui la*

rectificació de les relacions comercials defectuoses entre pobles forts i pobles febles; deure de caritat universal: la promoció d'un món més humà per a tots, en el qual tots tinguin alguna cosa per donar i per rebre, sense que el progrés dels uns sigui un obstacle al desenvolupament dels altres” (n. 44).

La segona part de l'Encíclica s'articula en cadascun d'aquests tres deures. A continuació adjuntem alguns dels paràgrafs més importants de la segona part:

2a. part: “El desenvolupament solidari de la humanitat”

5. Avui, el deure de solidaritat es realitza en la lluita contra la fam amb múltiples iniciatives, *“però això no és suficient, com tampoc ho són les inversions privades i públiques realitzades, ni els donatius, ni els préstecs atorgats. No es tracta únicament de vèncer la fam o de fer recular la pobresa. El combat contra la misèria, tot i ser urgent i necessari, és insuficient. Es tracta de construir un món on tot home, sense excepció de raça, de religió, o de nacionalitat, pugui viure una vida plenament humana, afranquida de les servituds que li vénen dels homes i d'una natura insuficientment dominada” (n. 47).*

Per això, afegeix: *“cal repetir també això: el superflu dels països rics ha de servir als països pobres. La regla que abans afavoria als més pròxims ha de ser aplicada avui a la totalitat dels necessitats de tot el món” (n. 49).*

Per sobre dels programes necessaris per planificar millor els ajuts, Pau VI demana anar més lluny: *“a Bombai demanaven la constitució d'un gran Fons*

Mundial, alimentat amb part de les despeses militars, que permetés ajudar els més desheretats. Això que és vàlid per a la lluita immediata contra la misèria, també ho és a nivell del desenvolupament” (n. 51). Per això: *“és indispensable que s'estableixi diàleg entre tots”, un diàleg que s'ha de realitzar entre els que posen els medis i els que es beneficien d'ells, perquè “permetrà mesurar les aportacions, no només d'acord a la generositat i a les disponibilitats dels uns, sino que també en funció de les necessitats reals i de les possibilitats i d'ús dels altres. Aleshores, els països en vies de desenvolupament ja no correran el risc de quedar aclaparats per deutes la satisfacció dels quals absorbeix la millor part dels seus guanys” (n. 54).*

6. El deure d'equitat en les relacions comercials és urgent, donat que *“d'aquí resulten grans dificultats per a les nacions poc industrialitzades, quan s'han de refiar de les seves exportacions per equilibrar la seva economia i realitzar el seu pla de desenvolupament. Els pobles pobres es mantenen sempre pobres, i els rics es fan cada vegada més rics” (n. 57).* Per superar aquestes dificultats és necessari anar més enllà del liberalisme: *“una economia d'intercanvi no pot continuar descansant sobre la dictadura econòmica. El lliure intercanvi no només és equitatiu si està sotmès a les exigències de la justícia social” (n. 59) i “la justícia social exigeix que el comerç internacional, si vol ser humà i moral, torni a establir entre les parts una certa igualtat d'oportunitats. Això és un objectiu a llarg termini”* per això han d'ajudar *“les convencions internacionals d'un radi suficient” (n. 61 i conclou de forma clara: “perquè és justament aquí on hem d'arribar. La solidaritat mundial, cada vegada més eficient, ha de*

permetre a tots els pobles esdevenir artífexs del seu destí. El passat ha estat massa sovint marcat per relacions de força entre nacions" (n. 65).

7. Finalment, el deure de la caritat universal guareix un món malalt per manca de fraternitat. D'aquí el deure de l'hospitalitat, en especial per als treballadors emigrants (nn. 67 i 69), per als joves que van a estudiar a països més avançats per "*ser més aptes per servir a la seva pàtria*" (n. 68). D'aquí la segona recomanació a aquells qui porten els seus negocis personalment, o en missions de desenvolupament, a països recentment oberts a la industrialització: "*per què han de retornar als principis inhumans de l'individualisme quan actuen en països menys desenvolupats?*" (n. 70). D'allà que el Papa declari: "*En efecte, entre les civilitzacions, com entre les persones, un diàleg sincer és creador de fraternitat*" (n. 73). I en aquesta direcció es mostra satisfet que "*en certes nacions el servei militar pot convertir-se en un servei social, un simple servei*" (n. 74).

8. El desenvolupament és el nou nom de la pau (n. 87) i això significa que "*combatre la misèria i lluitar contra la injustícia és promoure, junta-ment amb la millora de les condicions de vida, el progrés humà i espiritual de tothom, i per tant el bé comú de la humanitat. La pau no es redueix a una absència de guerra, fruit de l'equilibri sempre precari de les forces. Es construeix dia rere dia, en la recerca d'un ordre volgut per Déu que exigeix una justícia més perfecta entre tots*" (n. 76).

Pau VI, després de recordar que "*en aquesta marxa tothom és solidari*" (n. 80), es dirigeix successivament als catòlics, als cristians i als creients, a totes les persones de bona voluntat (amb una menció especial als educadors i als qui treballen en els mitjans de comunicació), als homes i dones d'estat i als sabis (nn. 81-85) per a què encetin camins que portin "*a una vida més fraternal en una comunitat humana vertaderament universal*" (n. 85).

Ignasi Salvat, sj.
Membre de Cristianisme i Justícia